

strengthening the ability of communities to self-sufficiency are analyzed. Based on the analysis, it is concluded that hubs can significantly increase the adaptability of communities to crises.

Keywords: food system, access to food, territorial communities, local production, logistics chain.

УДК 332.1:332.87

DOI 10.31521/978-617-7149-86-5-100

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК СОЦІАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

Гончаренко І.В., д-р екон. наук, професорка
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0001-9670-9812>

Анотація. Проаналізовано ключові проблеми соціальної інфраструктури сільських територій регіону. Виявлено обмежену доступність якісної освіти, нестачу медичних фахівців, відсутність централізованого водопостачання, недостатній рівень управління відходами, руйнування культурних об'єктів та труднощі з енергозабезпеченням. З'ясовано, що поточний стан має ознаки інфраструктурного насильства щодо мешканців сільських територій Миколаївської області, що обмежує можливості розвитку громад, сприяючи їхній соціально-економічній ізоляції та стимулюючи міграцію до міст або за кордон. Для покращення ситуації необхідно зосередити зусилля на співпраці з університетами та міжнародними організаціями, а також активно використовувати можливості мобільності й дистанційної зайнятості.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, сільські території, громади, інновації.

Розвиток сільських територій України вимагає впровадження дієвих рішень у галузі соціальної інфраструктури. Створення конкурентоспроможної та інклюзивної соціальної інфраструктури є ключовим чинником, що забезпечує ефективність функціонування соціальних і економічних систем на місцевому рівні [1]. За умов економічних змін особливо важливо раціонально використовувати наявні ресурси та потенціал громад. Наразі доступ до освіти, медичних послуг, водопостачання, культурних і транспортних сервісів залишається обмеженим, що призводить до соціальної ізоляції та стимулює міграційні процеси.

Сільська інфраструктура Миколаївської області наразі не відповідає сучасним вимогам: скорочення кількості освітніх закладів, дефіцит медичних працівників, проблеми з енергозабезпеченням і відсутність належної системи утилізації відходів значно ускладнюють життя населення. Наслідки воєнних дій 2022 року ще більше погіршили ситуацію, зруйнувавши критично важливі об'єкти – школи, лікарні, житлові будинки та інфраструктурні вузли, що

призвело до суттєвих труднощів у забезпеченні базових потреб. Громадам вдалося відновити лише 38% зруйнованих об'єктів інфраструктури [2].

Склався феномен інфраструктурного насильства, коли недостатній або нерівномірний розвиток інфраструктури обмежує можливості сільського населення. Ця концепція аналізує, як брак доступу до базових послуг – води, електроенергії, транспорту, освіти та охорони здоров'я – систематично погіршує якість життя певних груп. Ідея інфраструктурного насильства перегукується з теорією структурного насильства, яку вперше запропонував П. Фармер – антрополог і лікар з США. Він визначав структурне насильство як соціальні бар'єри, що перешкоджають доступу до базових прав і ресурсів, створюючи нерівність і погіршуючи стан здоров'я [3]. У випадку інфраструктурного насильства ці перешкоди обумовлені саме матеріальними аспектами, що робить проблему особливо гострою для маргіналізованих груп, зокрема сільських громад.

На думку П. Фармера, структурне насильство часто є "невидимим" і сприймається як норма в суспільстві, особливо коли йдеться про вразливі верстви населення. Нерівномірний розподіл ресурсів і послуг, притаманний багатьом країнам, формує умови, коли сільські громади опиняються у вразливому становищі перед інфраструктурним насильством.

Основні наслідки такої ситуації:

Зростання міграційних процесів. Відсутність доступу до базових послуг змушує сільських мешканців переїжджати до міст, що призводить до навантаження на міську інфраструктуру, соціальної нерівності та демографічного зменшення сільських громад.

Маргіналізація сільського населення. Ті, хто не можуть мігрувати, стикаються з соціальною ізоляцією, обмеженим доступом до якісної освіти, медицини та фінансових послуг, що знижує соціальний капітал цих територій.

Зовнішня міграція. Молодь та кваліфіковані фахівці залишають країну, що призводить до втрати інтелектуального потенціалу та ослаблення регіональної економіки.

З огляду на перехід регіональної політики України від територіально нейтрального підходу до підтримки використання власного потенціалу територій, актуальним є впровадження інноваційних стратегій розвитку соціальної інфраструктури. Цей підхід відповідає європейській моделі регулювання регіонального розвитку, де інноваційні стратегії виступають основою реалізації політики згуртованості ЄС і базою для планування регіонального розвитку [4].

Отже, пріоритетним завданням для соціально-економічного розвитку сільських громад Миколаївщини є подолання інфраструктурного насильства через впровадження інноваційних рішень. Це сприятиме підвищенню якості життя населення, зменшенню соціальної нерівності та створенню умов для сталого розвитку регіону.

Список використаних джерел

1. Бульба В. Г., Оробей В. В. Наукові підходи до визначення поняття «соціальна інфраструктура сільських територій» та його публічно-управлінський зміст. *Global Scientific Trends: Economics and Public Administration*. 2021. Т. 2. С. 75-92. DOI: 10.31110/2789-6536/2021-2/006.
2. Відповідь на запит від: Іван Красіков до: Миколаївська обласна державна адміністрація щодо відновлення об'єктів соціальної інфраструктури. URL:https://dostup.org.ua/request/136406/response/419743/attach/1/247%2024.pdf?cookie_passthrough=1 (дата звернення: 4.04.2025).
3. Farmer P. On Suffering and Structural Violence: A View from Below. *Daedalus*. 1996. Т. 125, № 1. С. 261-283.
4. Healy A. Innovation in circumpolar regions: new challenges for smart specialization. *The Northern Review*. 2017. Т. 45. С. 11-32. URL: <http://orca.cf.ac.uk/102137/3/Healy%20A%202017%20Northern%20Review%20postprint%20%282%29.pdf> (дата звернення: 4.04.2025).
5. Honcharenko I. Informational support of the rural areas' development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 4. С. 93-99.

Annotation. The study analyzed the main problems of social infrastructure in rural areas of the region. Identified issues include insufficient access to quality education, a shortage of medical personnel, lack of centralized water supply, inadequate waste management, destruction of cultural assets, and energy supply problems. It was also revealed that the current situation exhibits signs of infrastructural violence against the rural population of the Mykolaiv region, leading to socio-economic isolation and migration to cities or abroad. Efforts to develop rural areas should focus on cooperation with universities and international organizations, as well as leveraging mobility and remote work.

Keywords: social infrastructure, rural areas, communities, innovations.